

Theologiae Moralis Super Decalogum Seu Decem Dei Praecepta Pars ...

Tractatus I. Prooemialis De Principiis communibus Doctrinae Moralis,
Conscientia, Actu Humano, Et Peccato In Genere

Sporer, Patricius

Salisburgi, 1713

Sectio II. Motus ad malum qualiter peccata?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-59488](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-59488)

voluntariae per imperium vel consensum voluntatis, possunt esse tam bonae, quam malae. Nam 1. si assumantur ad bonum finem, v. g. studendi, docendi, dolendi, &c. erunt bonae, & meritoriae. 2. si assumantur vel permittantur ad malum finem, sive propter operationem malam, vel delectationem inhonestam, erunt malae mortaliter, pro ratione materiae. 3. Si assumantur vel permittantur sine ullo bono fine ex sola curiositate vel levitate, erunt malae venialiter, & otiosae. 4. Cogitationes tamen, & imaginationes de rebus obisconis, practice loquendo ferè semper sunt malae mortaliter, si voluntarie, & morose fiant, cum aliqua saltem speculativa delectatione, ut infra dicam ex professo. num. 29.

SECTIO II.

Motus ad malum qualiter Peccata.

SUMMARIUM.

10. Motus, seu passiones in homine excitatae, aliae sunt naturales, aliae sensuales, aliae rationales.
11. Motus primò primi ante omnem advertentiam vel deliberationem rationis superioris nullo modo peccata sunt.
12. Motus verò secundò primi, veniales tantum.
13. Motus autem deliberatè admissi, vel questiti, in materia mortali, mortales sunt.
14. Sicut et pure permissi, nisi voluntas saltem simplicem nolentiam vel displicentiam eliciat.
15. Habito autem tali actu contrario nolentiae vel displicentiae simplicis, non tenetur voluntas posse ibi resistere sub mortali.
16. Sed ordinariè saltem: sub veniali.
17. Applicatio practica.

Hh*3

Mo

I Motus generatim dicuntur passiones seu d-
 terationes quaedam excitatae in homine. &
 brevi transeuntes: Alii sunt merè *naturales*, qui
 ex naturalium qualitatum dispositione oriuntur,
 ut calere, frigere, fames, sitis, pigritia, vel corporis
 naturalis, &c. de quibus hic non est sermo: Alii
 sunt motus *sensuales*, qui ex apprehensione po-
 tentiae imaginativae, seu phantasiae circa objectum
 delectabile vel contrarium sensibile excitantur in
 appetitu sensitivo, seu sensualitate, communes
 homini cum brutis: Alii denique sunt motus *ra-
 tionales*, qui ex cognitione ipsius intellectus circa
 objectum conveniens vel disconveniens, seu sen-
 sibile, seu quodcunque aliud, excitantur in ipsa
 voluntate. Utpote motus *amoris, odii, delecta-
 tionis, tristitia, ira, &c.* Omnes quoque hi mo-
 tus secundum se naturales sunt, & indifferentes;
 & morales, boni vel mali, fiunt per ordinem ad
 rationem, & voluntatem; & eo respectu, alii
 dicuntur *primò primi*, alii *secundò primi*; alii *om-
 ninò deliberati*; & hi, vel *admissi*, positivo con-
 sensu vel imperio; vel *permissi* tantum, voluntate
 se negativè habente.

§. I.

Motus primò primi, sine peccati

II Sunt, qui ex apprehensione objecti convenien-
 tis, vel disconvenientis excitantur naturaliter
 in appetitu sensitivo, vel ipsa voluntate, ante con-
 sentum tamen advertentiam, vel deliberationem ra-
 tionis superioris: quod signanter dico; nam li-
 cet

ex imaginatione, seu apprehensione sensitiva
objecti convenientis, vel disconvenientis, ob na-
turalem subordinationem potentiarum, statim
moveretur intellectus ad cognoscendum vel cogi-
tandum idem objectum sub eadem ratione con-
venientis vel disconvenientis sensibilis præcisè,
hoc est, secundum rationem inferiorem: ita etiam
ex motu appetitus sensitivi, v. g. delectationis,
tristitiæ, &c. ob eandem sympathiam potentia-
rum statim solet moveri voluntas ad similes mo-
tus delectationis vel tristitiæ, circa idem obje-
ctum, & secundum eandem rationem conveni-
entis vel disconvenientis sensibilis, hoc est, se-
cundum portionem inferiorem. Quamdiu tam-
en intellectus non advertit ad eos motus secun-
dum rationem superiorem, quatenus scilicet sunt
mali, inhonesti, vel prohibiti, tamdiu manent
motus primò primi. Hi ergo

Motus primò primi, cum nullo modo sint vo-
luntarii, sed omnem voluntatis liberum assensum,
omnemque advertentiam ac deliberationem ra-
tionis superioris præveniant, nullo modo peccata
esse possunt. Nullo enim modo est in potestate
voluntatis, quin vel ex actibus sensuum externo-
rum, & phantasie, vel ex naturali dispositione
qualitatum, vel etiam operante diabolo in sensua-
litate, & ob naturalem connexionem ac sympa-
thiam etiam in voluntate secundum portionem
inferiorem excitentur, vel continuentur; etiam
post advertentiam vel deliberationem rationis su-
perioris, ipsâ voluntate maximè nolente, abhor-

rente, repugnante, secundum portionem superiorem, & rationes aeternas: quod etiam viri sanctissimi experti sunt, & experiuntur. Conqueritur D. Paulus Rom. 7. *Condelector legi DEI secundum interiorem hominem. Video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meae, & captivantem me in lege peccati, quae est in membris meis. Igitur ego mente servus legi DEI; carne autem legi peccati.* Et alibi: *Caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem.* Tali ergo statu, tantum abest, ut motus illi peccata sint, quin sint materia maxime meriti.

§. II.

Motus secundo primi, veniales tantum

Sunt, qui in appetitu sensitivo, vel ipsa voluntate excitantur, cum aliquali quidem, sed imperfecta tantum, & semiplena advertentia, ac deliberatione rationis superioris: qualis ferè est in semidormientibus, semiebriis, distractis, turbatis variis, & vehementibus passionibus, qui licet malitiam motus vel actus sui aliquo modo advertant, non tamen possunt perfectè attendere ad regulas rectae rationis, & honestatis, ut plene ac perfectè judicent, esse malum vel inhonestum, quod agunt, vel quo occupantur. Ut etiam supra c. 2. num. 42. explicavi. Hi ergo motus secundo primi, etsi jam subsint aliquali, & semipleno dominio voluntatis, ut teneatur eos impedire, ne factâ deliberatione, ad plenum consentiant.

um pertingant; quod licet voluntas negligat, & complacere vel consentire videatur, tamen ob imperfectionem advertentiæ & deliberationis, non potest esse perfectus, & liber consensus in malum, utpote non sufficienter propositum, ideoque non nisi leviter & venialiter peccare censeri potest. Signa autem imperfectæ deliberationis, ac semipleni tantum consensus habes breviter supra, dicto c. 5. num. 12. *De imperfectione actus a mortali excusante.*

Juxta dicta intelligi, & explicari potest sententia *D. Thomæ I. 2. q. 7. art. 4. & D. Bonaventuræ I. 2. d. 24. p. 2. art. 3. q. 2.* ubi negant, in sensualitate posse esse peccatum mortale, sed tantum veniale. Et forte etiam, ibidem *S. Thomas art. 3. q. 3.* dicit, motus sensualitatis, qui præveniunt rationem, esse peccatum veniale. Verum enim est, de motibus & actibus sensualitatis, qui præveniunt rationem perfectam, seu plenam deliberationem intellectus, interina tamen stant cum aliqua imperfecta advertentia rationis, & semipleno, saltem interpretativo consensu voluntatis. Tales enim motus veniales tantum sunt; & eo statu non potest esse in sensualitate peccatum mortale, sed tantum veniale. Cæterum eos motus, qui in sensualitate perveniunt simpliciter omnem rationem, hoc est, omnem intellectus advertentiam, omnemque voluntatis consensum, adhuc esse peccata venialia, ut volunt *Cajetanus, Scotus, & alii apud Vasquez I. 2. disp. 106. art. 2. & 3.* merito ab aliis communiter improbatum. Nam

inprimis Concilium Tridentinum *Sessione 5. in Decreto de peccato originali*, mihi n. 5. definit, concupiscentiam non nocere non consentientibus atque si motus sensualitatis secundum se, ac seculo voluntatis consensu essent peccata venialia, utique nocerent non consentientibus. Et ibidem supponit Concilium, ut certissimum, parvulos ante usum rationis non posse peccare; at si motus sensualitatis omnem rationem prævenientes essent peccata venialia, cur non etiam pueri ante usum rationis possent peccare? Deinde S. August. supra allegatus, & alibi sæpius constanter asserit, omne peccatum necessario esse voluntarium, ut si voluntarium non sit, eò ipsò peccatum non sit: ergo secundum ipsū motus omnino involuntarii, omnem rationem prævenientes non possunt esse peccata ullò modo. Quòd verò ipsemet l. 5. *Contra Julianum Pelag. c. 3.* & alibi, concupiscentiam vocet peccatum, intelligit non proprie, & formaliter, sed improprie, & originaliter vel casualiter, quia nimirum ex peccato primorum parentum originem trahit, & ad peccatum trahit, si reginam mentem superet, uti ipsemet pulcherrime explicat l. *De Nuptiis, & concupiscentia c. 23.* dicens de concupiscentia: *Vocatur peccatum, quia peccato facta est, cum jam in regeneratis non sit ipsa peccatum. Sicut vocatur lingua locutio, quam facit lingua, & manus vocatur scriptura, quam facit manus. Itémq; sic vocatur peccatum, si vincit, facit, sicut vocatur frigus pigerum, non quòd*

quod à pigris fiat, sed quod pigros faciat. Hæc Augustinus ibi, & similia alibi.

Dices cum Adversariis. Quamvis homo, exorta jam cogitatione vel apprehensione objecti mali motum sensualitatis seu appetitûs omninò cohibere non possit, potest tamen impedire, ne talis cogitatio in animo exoriat, occupando se aliis cogitationibus bonis. Ergo quando negligit impedire, cum posset, & deberet, motus appetitûs in malum indirectè voluntarius evadet & ideò peccatum saltem veniale. Respondetur concedendum. Tunc enim motus talis non prævenit omnem rationem, ut patet. Interim tamen negari non potest, primam cogitationem objecti in quovis negotio minimè esse voluntariam: ergo neque motus illam primam cogitationem immediatè sequens in appetitu vel etiam ipsa voluntate ullo modo voluntarius, & peccatum erit, quousque accedat advertentia rationis superioris.

§. III.

Motus deliberati admissi mortales.

Motus omninò deliberati dicuntur, qui post plenam deliberationem, intellectu secundum rationem superiorem jam plenè advertente ac proponente malitiam, à voluntate pleno ac libero consensu admittuntur, aut etiam, quod deterius est, ex proposito & directo imperio excitantur. Hi motus ita *admissi* vel quæsi, utpote liberè & directè voluntarii in materia mortali, v. g. odii, vindictæ, libidinis, sine controversia peccata

cata

eata mortalia sunt, quia voluntariè tendunt in ob-
 jecta mortalia : ut infra latè specificabitur in de-
 lectationibus morosis. Quòd si porro ejusmodi
 motus deliberati sint indirectè tantum vel inter-
 pretativè voluntarii, scilicet in causa posita vel
 non ablata : v. g. turpia cogitando, aspiciendo,
 legendo, loquendo, audiendo, tangendo, aliamve
 actionem exercendo, unde vel jam defacto sentis
 oriri, vel oriturum prævides motù delectationis
 inhonestæ, tunc applicanda est generalis doctrina
 data *suprà c. 2. de voluntario indirecto* : & valebit
 regula *superius c. 5. num. 19.* insinuata : Nimi-
 rum. Si causa posita vel non ablata licita, aut ve-
 nialiter tantum mala sit, & absit periculum con-
 sensus pleni atque directi, etiam motus illicitus
 aut venialiter tantum mali erunt. Aut ergo, 1.
 exerces talem actionem ob causam honestam ne-
 cessariam, vel utilem, ut studendo, confessionem
 audiendo, medendo, naturam sublevando, &c.
 tunc motus illi, excluso consensu directo, culpa
 vacabunt. Aut 2. exerces talem actionem ex cu-
 riositate, levitate, joco, & iterum absit periculum
 consensus, motus illi venialem culpam non exco-
 dent : ut etiam docet *Sanchez l. 9. de Matrim.
 disp. 46. 3.* Nisi actiones illæ secundum se & ex
 objecto essent valde turpes, & ad libidinem pro-
 vocantes, seu notabiliter influentes in commoti-
 onem veneream ; tunc enim sine justa causa ex-
 ercere seu non desistere, mortale est, secundum
 Omnes. 4. Si advertis, adesse periculum proximi
 sum consentiendi in ipsum motum vel opus
 turpe,

corpore, & nihilominus pergis, vel non abrumpis
rationem, censeris interpretativè omninò con-
sentire in peccatum, & peccare mortaliter, secun-
dum Omnes.

§. IV.

Motus deliberati permixti, an mortales?

Motus deliberati purè permixti dicuntur, 14
quando voluntas, exurgente ejusmodi mo-
tu v.g. libidinis, odii, vindictæ, post sufficien-
tem advertentiam, & deliberationem rationis su-
perioris absque omni actu contrario positivo eti-
am simplicis displicentiæ, merè negativè se ha-
bendo permittit v.g. partem inferiorem delectari
pectus odiò, & vindictâ fervere, &c.

Dico I. Hi motus deliberati purè permixti,
practicè loquendo, omninò sunt peccata morta-
lia: nisi voluntas saltem eliciat nolletatem seu
simplicem displicentiã, aversionem, vel impro-
bationem. Ita fatetur Sanchez l. 5. Moral. c.
2. n. 13. ante medium, & docent Doctores ab eo
citati, Layman. l. 1. Tract. 3. cap. 6. Ratio est.
Quia voluntas, si nullum omninò eliciat actum
contrarium motui circa objectum malè, delibe-
ratè, & perfectè propositum, ac valde afficiens
etque inclinans ad consensum illicitum, moraliter
semper erit exposita proximo periculo consen-
sus; & contrarium credere, nimia sui confiden-
tia, & præsumptio esset; ut proinde, Deo ita in
superbiæ poenam permittente certior lapsus ti-
meri debeat. Ergo ad evadendum morale peri-
culum.

culum peccati mortalis, atq; ad eò ipsum peccatum mortale, ad minimum requiritur in voluntate, actus contrarius nolletatis, sive simplicis displicentia vel aversionis à tali motu. Qui nimirum actus licet inefficax sit ad reprimendum, vel repellendum ipsum motum illicitum, est tamen efficax satis ad cohibendum, vel impediendum liberum voluntatis consensum, quippe cui directè opponitur.

15 II. Habito tali actu contrario nolletatis, seu displicentia simplicis, voluntas non tenetur sub mortali positivè resistere, cohibere, reprimere dictos motus illicitos; sed potes confisus de constantia voluntatis tuæ, jã actualiter ab ipsis aversæ, ejusmodi motus permittere ac omninò contemnere, tanquam insufficientes ad inclinandam voluntatem in consensum (dummodò semper absit periculum pollutionis) & hoc sensu *Layman* supra allegatus rectè approbat sententiam communiorum Doctorum. *Cajetani, Toleti, Navar. & aliorum, præsertim Recentiorum cum Dianæ p. 1. tr. 7. resol. 33. Tamburin. l. 10. c. 2.* Nimirum: absolutè voluntatem non teneri sub mortali resistere ejusmodi motibus. Certè hoc solum, sed bene, probant eorum rationes, quarum potissima est: Quia hujusmodi motus à natura proveniunt, ita ut omnes cohibere impossibile, aliquos difficillimum sit: imò sæpè tales motus positivè resistentiã magis exasperantur, uti experiuntur tentati motibus blasphemia, odii, luxuria, &c. Non igitur credendum est de divina bonitate, salutem

atem æternam hominis his tam lubricis periculis
exposuisse, ut sub jactura salutis ejuscemodi mo-
tus, à natura in malum proclivi tam facile exur-
gentes teneatur, non tantum non admittere, sed
etiam positivè cohibere.

III. Adhuc tamen ejusmodi motus, cum facile
possis, non reprimere resistentiâ positivâ, sine
aliqua causa, peccatum veniale est, ut omnes fa-
tentur. *Ratio est*: Quia omnis mali objecti in-
ordinatus appetitus deordinatio aliqua est contra
ratiõnem, secundum quam voluntas tenetur
appetitum sensitivum gubernare: non tamen po-
test censeri gravis deordinatio vel culpa, quando
preter voluntatem ex naturæ infirmitate oriuntur
& permittuntur, periculo consensûs per actum
contrarium nollicitatis jam excluso, uti supposui-
mus.

IV. Omni autem culpâ vacabunt motus isti ita
permitti, quando adest justa causa permittendi,
non reprimendi, aut non desistendi ab actione
insultante; ut paulò antè de motibus indirectè vo-
luntariis notavimus, eadem enim ratio. Idque
maximè verum est, si timeas, ne, dum conaris
positivè reprimere, crescat tentatio. Imò sem-
per in talibus tentationibus consultissimum reme-
dium est, animum & cognitionem statim avelle-
re, & divertere ad alia objecta non mala, præfer-
re quæ te maximè afficiant: quod ipsum e-
rit indirectè resistere positivè, san-
ctum & laudabile.

Applic.

Applicatio.

17 **E**Cce ut hæc rectè capias, sic applica. Voluntas circa motum venereum v. g. ratione jam plenè advertente, & proponente ejus malitiam, quadrupliciter se habere potest. I. Sic, ut refugiat, & positivè resistat, reprimere, repellere, aut mentem alio divertere conetur. Et hoc statum, etsi motus totis horis duret, tantum abest, quod homo peccet, quin præclare mereatur. II. Habitata quidem displicentiâ simplici ac noleitate talis motus, atque ita consensum negando, ejusque periculum excludendo, attamen vel non, vel remissè nimis, & negligenter resistendo, cum tamen facile posset, & nulla justa causa permittendi tales inordinatos motus subsit, & tunc saltè peccabit venialiter, ut dixi *suprà num. 15*. III. Merè negativè se habendo, & permissivè; seu suspendendo actum contrarium, permittendo motum impuræ delectationis; & jam peccabit mortaliter ob periculum, ut dictum *num. 14*. IV. Sic, ut ipsa plenè, & positivè consentiat, acquiescat, eaq; delectatione frui velit: & tunc certò erit peccatum internum consummatum, mortale in proposito, aliàs pro ratione materiæ mortale, vel veniale. Cæterum si hic sistatur, erit delectatio mortuosa, de qua *infra*. Si verò ulterius inopertendatur, erit propositum vel desiderium, de quo est

